

Kronik

Januar - marts 1994

Ukendte Italica

Det kongelige Bibliotek Amager 11. febr. - 4. marts 1994

En usædvanlig udstilling af italienske bogudgivelser fandt sted i Det kongelige Bibliotek Amager - usædvanlig bl.a. derved, at de udstillede værker måtte berøres og bladres i.

Ukendte Italica viste flere hundrede smukt illustrerede kataloger og andre værker fra hele Italien; bøger som normalt ikke er tilgængelige for den danske offentlighed. Det drejede sig om gave-udgivelser, finansierede af italienske banker, og museumskataloger.

Indholdsmæssigt varierede de fra antikkens Italien - med værker også fra museer og fundsteder, som næppe mange danske turister kender, over den klassiske periode med renæssancens både kendte og ukendte kunstnere, hvadenten det var billed- eller bygningskunstnere - til nutidens italienske virkelighed, hvor moderne italiensk design, bl.a. møbler, glas, biler og moderne arkitektur fandtes repræsenteret i bøgerne.

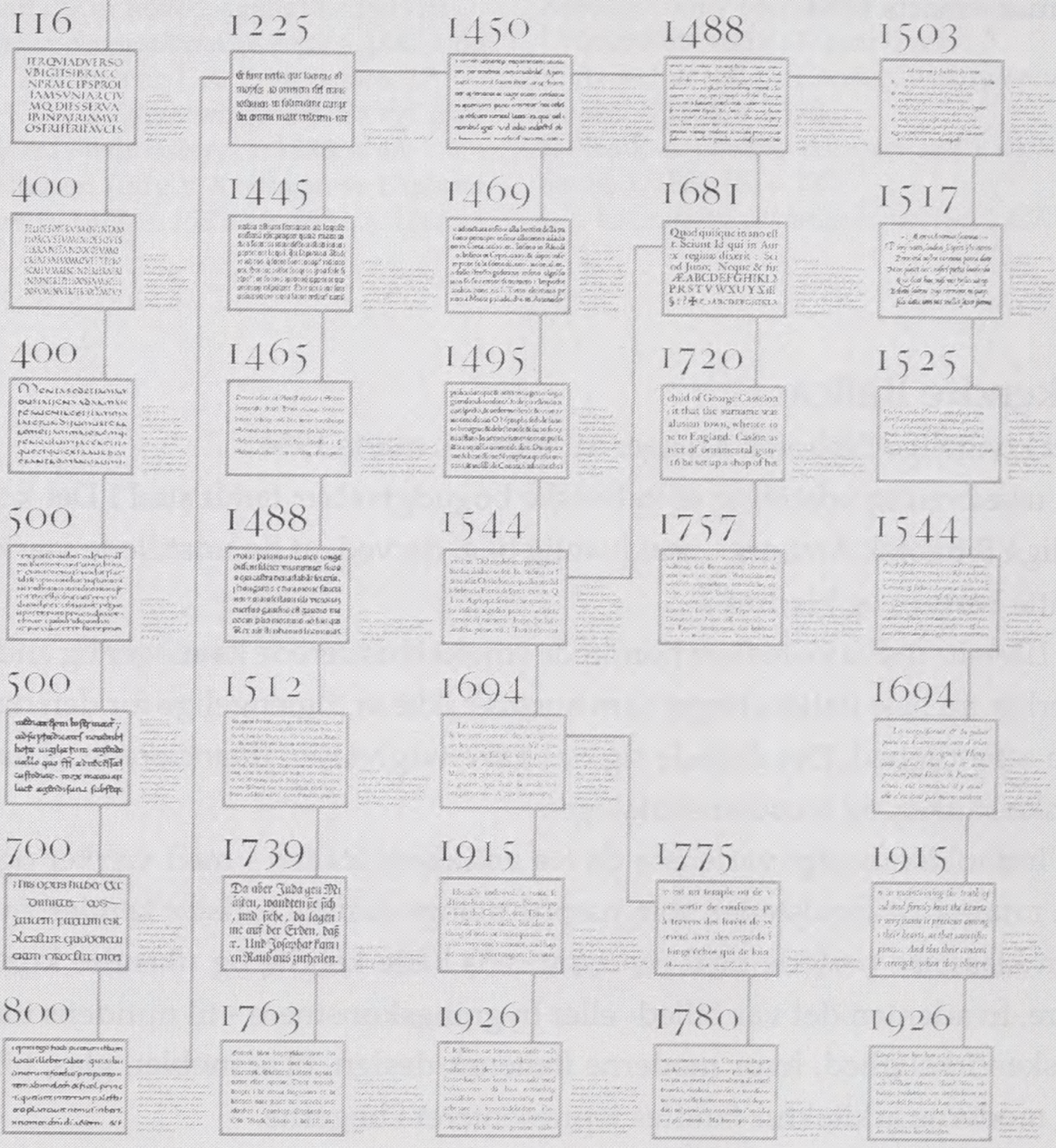
Derudover vistes videofilm om italiensk kunst, og til publikums eget brug var opstillet en laser disk-udgave af et italiensk leksikon. Endelig vistes en mindre plakatudstilling.

Udstillingen kom i stand i samarbejde med Det italienske kulturinstitut, og var arrangeret af forskningsbibliotekar Anne Mette Kirkeby.

Ved udstillingsåbningen holdt Italiens ambassadør i Danmark, Mario Manca, en tale, der bringes side 63-65 i dette nr. af Magasin fra Det kongelige Bibliotek.

ANQAVG
MOTRIBPC
CLARANDVI

DET LATINSKE ALFABET ·1

Det latinske alfabet, udarbejdet og designet af Austin Grandjean. I øverste venstre hjørne ses alfabetets grundform i store bogstaver (majuskler, versaler). Udskriften er hugget i sten med mejsel og slagværktøj år 114 e.Kr. og stammer fra Trajansøjlen.

Typer & Tegn. Et udvalg af Austin Grandjeans grafiske arbejder gennem 40 år.

Det kongelige Bibliotek Slotsholmen 29. marts - 7. maj 1994

I årene umiddelbart efter 2. verdenskrig skete der en afgørende udvikling inden for dansk boghåndværk. Det blev til industri.

Trykmaskiner og andet materiel trængte hårdt til udskiftning, men også inden for funktion og æstetik begyndte man at gøre sig nye tanker.

Mest markant var nok Gyldendals indsats på området. Man indførte nye, slankere bogformater - baseret på det gyldne snit - som igen medførte kortere og lettere læste linjer. Nye skrifter blev hentet hjem, og forlaget udarbejdede et hefte med sætningsregler, som sikrede en ensartethed i kvalitet, så typografien blev så funktionel og smuk, som det var muligt. Også papirkvaliteterne forbedredes, og i løbet af ganske få år bredte ringene sig, og den danske bog skiftede totalt udseende.

En af dem, der har gjort hele turen med, er Austin Grandjean, som 1. april 1994 havde været knyttet til Gyldendal som grafisk formgiver og konsulent i 40 år, og Det kongelige Bibliotek mente, at der her var en passende anledning til at udstille et udvalg af hans typografiske løsninger og grafiske arbejder iøvrigt.

Hovedvægten var lagt på bogen, men da Grandjean også har arbejdet med andre opgaver, kunne man desuden se eksempler på disse grafiske udtryk, bl.a. plakater, museumskataloger og aviser.

Den ottekantede montre

I februar 1994 udstillede Judaistisk Afdeling en faksimileudgave af *Alba-bibelen*, en gave fra Carlsbergfonden.

I marts 1993 arrangerede Håndskriftafdelingen en udstilling om *maleren Mogens Andersen og hans tankeverden*. Anledningen var dobbelt: dels udkom Mogens Andersens erindringsbog *Punktum, punktum, Komma, Streg* samtidig på Gyldendals Forlag. Dels har Mogens Andersen skænket bibliotekets Håndskriftafdeling en stor del af sin samling af breve, skitser og andet materiale, hvoraf især hans korrespondancer med franske malere kan fremhæves.

Den kendte maler er født i 1916. Han har opholdt sig flere perioder i Frankrig og har været lærer på l'Académie de la Grande Chaumière i Paris. Han har utallige udstillinger bag sig, både i Danmark og i udlandet, bl.a. Paris, Zürich og på Cuba.

Mogens Andersen har ikke blot været flittig med penslen, men også med pennen. Han har skrevet og udgivet flere bøger som for eksempel *Moderne Fransk Malerkunst* (1948), og flere erindringsbøger, hvoraf kan nævnes *Nøddigt, men dog gerne* (1976) og *Huset. Erindringsmomenter* (1986).

Udstillingen var arrangeret af cand.phil. Iben Kinne Hermann og overarkivar, dr.phil. Birgitte Possing.

Udlån til udstillinger

Peter Cramers billedverden, Nivågaard, 1. jan. - 4. april 1994. Lån fra Kort- og Billedafdelingen.

Udstillingen *Europæiske Bogbind '93* vistes 28. jan. - 13. marts 1994 i Röhsska Museet i Göteborg.

Sklaven - Zucker - Rum, Schleswig-Holsteinisches Landesbibliothek, Kiel, 13. febr. - 10. april 1994. Lån fra Danske Afdeling, Musikafdelingen, Udenlandske Samlinger, Kort- og Billedafdelingen.

Fra Morskab til Langdal, Teatermuseet, 15. marts - 21. aug. 1994. Lån fra Musikafdelingen.

Eksil i Danmark!

I 1986 udkom *På flugt fra nazismen. Tysksprogede emigranter i Danmark efter 1933* på et initiativ fra afdøde professor Steffen Steffensen. Det var et pionerarbejde af sin art på dansk grund, og værket blev hurtigt udsolgt i to oplag. Straks ved fremkomsten af denne bog stod det klart, at her var et arbejde af international standard og klasse.

Værket foreligger nu på tysk i en fuldstændig gennemset, revideret og udvidet form, der både afløser udgaven fra 1986 og føjer sig smukt ind i rækken af internationale publikationer om den intellektuelle, videnskabelige og kunstneriske emigration eller flugt fra Tyskland og Østrig mellem 1933 og 1945. En lang række tysksprogede kunstnere og intellektuelle, som

var eller blev nogle af de førende på deres felt, fandt i mellemkrigsårene et midlertidigt - det var de fleste - og færre et varigt eksil i Danmark.

Til de førstnævnte hører så berømte navne som psykologen Wilhelm Reich, digteren Bertolt Brecht, filosofen Walter Benjamin, politologen Karl Korsch og komponisten Hanns Eisler og til de sidstnævnte sociologen Theodor Geiger. Bogen rummer biografier af disse personer og mange flere, kendte som ukendte skæbner, der tilsammen giver den hidtil bedste dokumentation for emigranternes vilkår i Danmark.

Det var private personer og organisationer, der gjorde emigranttilværelsen tålelig i Danmark. Det offentlige Danmark accepterede kun nødtvungent de eksileredes tilstedeværelse og satte snævre grænser for deres udfoldelsesmuligheder. I et omvendt proportionalt forhold hertil stod den energi og de ressourcer, politiet brugte på at overvåge og kontrollere emigranterne. Tilfældet Brecht viser, at sagerne kunne blive fulgt op år ud over den eksileredes afrejse fra Danmark!

På grundlag af et væld af hidtil uudnyttet og i visse tilfælde hidtil utilgængeligt materiale tegner der sig et billede af det officielle Danmark som et højst emigrant-uenligt land.

Værket har bud til alle med interesse for europæisk kultur i mellemkrigs-tiden. Det er en guldgrube for såvel den personalhistorisk interesserede, som den, der vil træde lige ind og stifte bekendtskab med mennesker, hvis lod det blev i ekstrem grad at få deres tilværelse dikteret af statsmagter, og hvordan de alligevel under vanskelige vilkår fik en menneskeværdig tilværelse ud af det.

Bogen er højaktuel ved at bringe klare vidnesbyrd om, at eksil vælger man ikke for sit velbefindendes skyld. Det kræver ofre og afsavn at forlade sit hjemland; fordrivelsen eller flugten er i den grad noget, der præger et menneske, så det aldrig bliver det samme mere. Nogle fratog det skaber-kraft og kunstnerisk overskud, andre inspirerede det til at yde endnu mere; mange i kampen mod den nazisme, som ikke kun drev på flugt, men underkastede og ensrettede tysk kulturliv.

Værket rejser både en skamstøtte over det officielle Danmarks flygtninge-politik i mellemkrigsårene og sætter et værdigt minde over de danske, som gjorde det til deres sag at træde til, hvor samfundet svigtede. Ikke mindst styrker det respekten for de emigranter, der havde hjælp behov og som tog

Heinz Kiwitz:
Bücherverbrennung, 1938.
Joseph Goebbels holder
båltalen ved bogbræn-
dingen på Opernplatz i
Berlin 10. maj 1933.

til takke med lidt. Beklagelser var ukendte, for emigranter og flygtninge var ikke velsete noget sted i et Europa på vej mod krig.

Exil in Dänemark. Deutschsprachige Wissenschaftler, Künstler und Schriftsteller im dänischen Exil nach 1933 er udgivet af forskningsbibliotekar Willy Dähnhardt og universitetslektor Birgit S. Nielsen på Boyens & Co, Heide 1994. 731 s. Ill. Kr. 460,25

De to udgivere redigerede i 1986 Det kongelige Biblioteks forhalsudstilling *Forfattere på flugt fra nazismen* og plancheudstillingen af samme navn, der stadig vises på gymnasier og biblioteket landet over.

Andet

Forskningsafdelingen har sammen med Danske Afdeling og Boghistorisk Samling bidraget til udsendelsen *Ikke i aften skat*, 11. marts 1994 i DR-TV.

Besøg

21. jan. 1994 aflagde *Igor Prokop* fra Slovakiets Nationalbibliotek besøg på Det kongelige Bibliotek med særligt henblik på Informations- og Dokumentationsafdelingen samt nationalbiblioteksområdet.

1. febr. 1994 besøgte Kontoret for Internationale Publikationer (KIP) af *James Northon*, Head of Human Rights Center, Council of Europe.

7. febr. 1994 besøgte ca. 25 *historiestuderende* fra Århus Universitet, under ledelse af professor Jens Engberg, Det kongelige Bibliotek.

22. febr. 1994 besøg af portugisisk journalist, *Isabel Braga*, som i forbindelse med nordisk litteraturfestival i Lissabon 7. - 20. marts interviewede overbibliotekar Erland Kolding Nielsen til *Publico*.

25. febr. 1994 besøg af lederen af særsamlinger ved Rostocks Universitetsbibliotek, *Hanno Lietz*.

18. marts besøgte rektor for Biblioteksskolen i Aberdeen og formand for IFLA's Professional Board, Mr. *I.M. Johnson*, Det kongelige Bibliotek.

Erhvervelser

Boghistoriske Samlinger

Fra HM Dronningens håndbibliotek har biblioteket modtaget en række bøger af speciel interesse for de Boghistoriske Samlinger, ialt 118 danske og udenlandske, hvoraf en del tidstypiske komponerede bind og forlagskartonnager.

På Bruun Rasmussens Kunstauktioner er erhvervet André Gide: *Les caves du Vatican*. Paris 1914. Værket, der er indbundet af Anker Kyster efter tegning af Thorvald Bindsbøll, er i rød maroquin med forgyldte streg-slyngninger på sider og ryg, og forsatspapiret er håndmalet på marmoreret papir. Bogen stammer fra Johannes Bonnesens bo. Bonnesen (1868-1946) var bibliotekar ved Det kongelige Bibliotek 1901-38, hvor han gjorde tjeneste i Udenlandske Afdeling, især ved indbindingen. I århundredets første årtier skaffede han sig en samling bogtryk og bogbind fra sin egen tid af enestående kvalitet. I 1974 erhvervede Det kongelige Bibliotek en stor samling af Bonnesens bøger, specielt tryk fra engelske privatpresser. Bonnesen lod en del af sine bøger indbinde hos Anker Kyster, men han har selv i vid ud-

strækning sat sit præg på bindenes udformning. Det ny erhvervede bind supplerer således Bonnesen-samlingens 27 Kyster-helbind, hvoraf flere også er med dekoration efter tegninger af Bindesbøll.

Danske Afdeling

Fire føljetontryk, skænket af seniorforsker Harald Ilsøe:

Ludwig Habicht *På Vildspor!* Kriminalnovelle oversat af Fr. H. [Søndagspostens Feuilleton]. København 1877. 167 s.

F. Marryat *Dødssejleren eller Den flyvende Hollænder*. Roman. (Føljeton til Randers Arbejderblad). Randers 1905. 884 s.

G.P.R. James *Kongens Landevei*. 1-3. Storehedinge 1862-63. Muligvis føljeton til Stevns Avis.

Maurus Jokai *Sort Blod*. København 1892. Føljeton til Adresseavisen.

Håndskriftafdelingen

Frederich Hammerichs stambøger.

Aage Dons' efterladte manuskripter.

En samling breve til Tage la Cour.

Ruth Berlaus efterladte papirer.

Politikens honorarprotokoller 1884-1958.

Ekstrabladets honorarprotokoller 1904-1958.

Frederik Schybergs utrykte afhandling om Henrik Hertz' teater (1934).

Iøvrigt har afdelingen erhvervet en række andre samlinger og enkelte manuskripter og breve af f.eks. Emil Bønnelycke, Sophus Schandorph, Carl Ewald, Thøger Larsen, Lucile Grahn, Martin Andersen Nexø, Mathilde Fibiger, B.S. Ingemann, Thorvald Aagaard og Niels Bøgholm.

Opmærksomheden henledes på, at nogle af ny erhvervelserne af forskellige årsager må holdes utilgængelige indtil videre.

Judaistisk Afdeling

En samling af fotografier og familieportrætter; vil senere blive overgivet til det Jødiske Museum. Fra Kate og Leif Henriques.

En samling bøger. Fra Julie Trier.

Planchemateriale fra Holocaustmuseet i Washington.

Personalia

Forskningsbibliotekar Carl Erik Bay er i februar valgt som formand for *Georg Brandes selskabet*.

Assistent Hanne Blum kunne 10. jan. 1994 fejre 25 års jubilæum.

Førstebibliotekar Ulf Haxen holdt 20. jan. 1994 foredrag i Sønderborg, *Fra Babylon til Cordova*; deltog 27. - 31. jan. 1994 i symposium om *Hebrew Literature* på The Hebrew University, Jerusalem.

Førstebibliotekar Grethe Jacobsen deltog 21. marts 1994 i et møde på universitetsbiblioteket i Göttingen omhandlerende *European Register of Microform Masters* (EROMM).

Overbibliotekar Erland Kolding Nielsen deltog 13. - 14. jan. 1994 med diskussionsindlæg om forholdet mellem universitet og universitetsbibliotek i nordisk konference om *Universitet och högskola i förändring. Konsekvenser för forskning och informationsförmedling*, i Stockholm, arrangeret af NORDINFO; deltog 9. - 10. febr. 1994 i konference om *Den offentlige leder* på SAS Scandinavia Hotel, arrangeret af Institute for International Research; deltog 2. - 4. marts 1994 i den statslige direktørkreds' konference på Trouville, Hornbæk med emnet *Udenfor og inden-døre*, arrangeret af Danmarks Forvaltningshøjskole; deltog 17. - 18. marts 1994 i årsmøde og generalforsamling i Danmarks Biblioteksforening i Viborg; deltog 21. marts 1994 i IFLA-konference for *Officers of IFLA Sections and Round Tables*, i universitetsbiblioteket i Uppsala; deltog 22. marts 1994 med indlæg i paneldiskussion om institutionernes politik de næste 5-10 år på Lederkursus i Danmarks Forskningsbiblioteksforening på Hotel Skanderborghus.

Forskningsleder John T. Lauridsen deltog febr. 1994 i bedømmelse af sektorforsker på Tøjhusmuseet, museumsinspektør Jens Carl Kirchmeier-Andersen.

Forskningsbibliotekar Merete Licht afgik på grund af alder 28. febr. 1994.

Fung. afdelingsleder Stig T. Rasmussen deltog 20. - 23. marts 1994 i *SDF-lederudviklingskursus* i Skanderborg.

Førstebibliotekar Annika Salomonsen deltog 28. jan. 1994 i det afsluttende møde om EF samarbejde om CD-ROM for nationalbiblioteker i Firenze; deltog 30. marts 1994 i det første møde i Task Group 4 i det af EF støttede projekt CoBRA (Computerized Bibliographic Record Actions) i London.

Overassistent Grethe Schnedler-Meyer kunne 10. jan. 1994 fejre 25 års jubilæum.

Forskningsbibliotekarerne Ruth Bentzen og Ingrid Ilsøe deltog 20. - 21. jan. 1994 i Inkunabelkonference i Oxford: *Incunabula: Books Texts Owners*.

Førstebibliotekarerne Steen Bille Larsen, Karl Krarup og Charlotte Rohde har 25. jan. - 6. april været medlemmer af *Bedømmelsesudvalg for udbud af Den Rådgivende Ingeniørydelse* i forbindelse med udbygningen af Det kongelige Bibliotek på Havnefronten.

Overbibliotekar Erland Kolding Nielsen, førstebibliotekarerne Steen Bille Larsen og Karl Krarup, konst. førstebibliotekar Henrik Dupont, udlånsleder Bodil Koch, afdelingsbibliotekar Anne-Marie Smith og bibliotekarerne Lene Bundgaard, Susanne Mose Hansen og Hanne Møgelberg deltog 8. - 9. febr. 1994 i Danmarks Forskningsbi-

blioteks internatmøde på Nyborg Strand med temaet *Netværker - hvordan, hvorfor og hvad så ...?*

Udlånschef Bodil Koch og bibliotekar Anne Køster deltog 2.-4. marts 1994 i den 3. nordiske fjernlånskonference i Stockholm.

Overbibliotekar Erland Kolding Nielsen og forskningsleder John T. Lauridsen deltog 10. marts 1994 i rundbordssamtale om *Forskningsbiblioteker og forskningsprogrammer* i Forskningsministeriet.

Overbibliotekar Erland Kolding Nielsen og førstebibliotekar Karl Krarup deltog 10. marts 1994 i Kanalmøde med temaet *Kultur og Arbejde*, arrangeret af Kulturministeriet, i Kulturministeriets Store mødesal.

Bibliotekarerne Lene Knudsen og Mona Leergaard deltog 10. marts 1994 i et møde i Folketinget sammen med de danske *Europæiske Dokumentations Centre*, arrangeret af Folketingets EU-Oplysning.

Bibliotekarerne Helene Eimert og Lene Knudsen deltog 15. marts 1994 i et møde i Folketinget sammen med centralbibliotekerne, arrangeret af Folketingets EU-Oplysning.

Førstebibliotekarerne Steen Bille Larsen og Karl Krarup har i foråret 1994 været rådgivere for dommerkomitéen for den indbudte arkitektkonkurrence Det kongelige Bibliotek Amager. Førstebibliotekar Charlotte Rohde har virket som sekretær for samme.